

JASMINA TEŠANOVIĆ

Drug-ca devojke

SKC, 29. oktobar 2003.

Tada smo bile drugarice, zvanično, ali zapravo ono što nas je spajalo nije bilo drugarstvo u pravom ili ženskom smislu te reči, bile smo Drug-ce, čak ni drugarice jer je to bilo predugo za uglavnom muško nemanje strpljenja za drugačijost. Takozvana tolerancija postojanja drugarica pored drugova bila je na ivici netolerantnosti drugarica. Zapravo ništa nas nije spajalo jer nismo ni razgvarale jedna s drugom kao drugačije, odnosno žene, još od 1953. kada je ukinut AFŽ koji je imao taj oblik političkog osveščivanja. Nismo ni znale da smo drugačije, kao žene. Ali ono drug-ca nas je spojilo po kratkom postupku: babe i žabe, i kao u tor zatvorilo. Ali tako je sve i počelo, na našem tlu 1978, iz greške, i kao mnoge druge stvari koje iz luksuza, igre postaju nužda, tako se i ovaj skup iz greške i nemarnosti drugova pretvorio u početak istorijske nužde žena za drugačijošću. Velika Britanija je u trenutku rasejanosti dobila kolonije, bivša Jugoslavija je u trenutku tolerancije dobila savremeni feminizam: novi talas, drugi talas u našem, na opštem surfingu drugog talasa svetskog feminizma. Sve zajedno ka velikom potopu patrijarhata; one su imale bolje taktike i svest a mi bolje zakone, uzročno/posledična sprega: da su one imale bolje zakone, manji bi im bio impetus ka promeni, da smo mi imale brži impetus verovatno bismo do njih stigle i pre njih samih. No, ovako smo zajedno navalile i ne poznajući se, i to ne samo mi ovde već i ovde sa njima tamo. Žene sa Zapada na visokim potpeticama ili u hipi haljinama htele su da upoznaju nas feministkinje sa

brkovima u radničkim odelima: mi smo od njih htele da skinu ženske velove, neke od nas da ih stavimo. A zapravo smo sve htele jednu te istu stvar, slepo i jako: da pričamo feministički i da nas ceo svet tako razume. Druga-ca žena je bio u malom taj labor svetskog feminzma koji je svakog časa mogao da se prevrne od količine vode i žena koje plivaju. Tražile smo okean; trudna Amerikanka koja kao izbor ne daje identitet oca, lezbejka koja gleda žene kao objekat ljubavi pre svega, Sicilijanka koja snima filmove u kojima igra gola umesto da poštuje oca boga i lokalnu mafiju, i naše žene glasne i drčne, ali ovaj put daleko od komunizma ili kapitalizma, jer kao babe i žabe sve smo pre svega bile žene.

I nije nam bilo lako. Moje najbolje drugarice svuda po svetu bile su daleko izvan i iznad problema biti žena. Imale su sreće ali ne zadugo i ne sve. Neke su ostale izvan ženskog identiteta jer im se moglo ali većina je upala sa brakom, materinstvom ili ratovima i drugim arhetipskim situacijama u identitet segregacije. Koja mora da se pretvori u feminizam odnosno moć. Ako moć ostane zatumljena, ona razara unutarne biće, i identifikuje se sa spoljnom moći, tuđom, radeći za nju, po cenu sopstvenog bića, po cenu sebe. Moć je snaga koju svaka od nas ima i ne sme drugima da delegira, kao ni pamet, kao ni telo. Moć je kao vatra, s njom se pažljivo postupa ali bez nje se ne može sagoreti promena.

Kopenhagen: grad koji živi pod zaštitom male sirene na jednoj steni na ulasku u luku grada. Grad u kome je mala andersenova prodavačica šibica umrla od hladnoće prodajući vatru. Andersen sam danas caruje gradom, ima najveću ulicu i ogroman kip na trgu a za života nije imao ni krevet, jer nije hteo; ni krevet ni kuću ni ženu ni decu ni devojkicu ni dečaka ni devojkicu ni šibice.

Devojkica je metafora razorne trgovine žena ženskim talentima: mogla bi da prodaje drogu a da umre od droge, da prodaje svoje telo a da umire od

gladi, svoje emocije a da umire od samoće. Zar to nije osnovna priča svakog ženskog života?

Ali sve manje: danas se Ana Karenjina ne bi bacila pod voz zbog ljubavnih problema sa muškarcima jer mi to ne smemo da joj dozvolimo, ni u literaturi ni u životu. Tako ni Devojčica sa šibicama ne sme da umre od hladnoće u snegu dok druge ljude zagreva, hrani. Nijedna žena, nijedan život.

Međutim, Male sirene, zaštitnice Kopenhagena više nema. Na mestu na kome je sedela ostali su samo zeleni tragovi njenog repa a oko stene sedi pet tinejdžerki sa bocom crnog vina i greju ruke trljajući ih o kolena: sede u krugu, smirene, ozbiljne, dugokose, šarene male sirene iz bilo kog dela sveta.

Pitam ih: gde je Mala sirena

Kažu: nema je, neko ju je napao, povredio i pala je u more

Kažem: šalite se...

Pokazuju mi na tablu na kojoj piše: 11. septembra 2003. nepoznati su oskrnavili kip, biće restauriran i vraćen na svoje mesto.

Pitam prolaznike: redom spuštaju glavu mrmljajući, ne znam, ja ne znam ništa, nema je... Neće da govore

Ovo je polni zločin protiv žene, mislim besno i povređeno, kao da mi je neko lično opalio šamar, skinuo s pijedestala koji i nije bog zna šta i oterao natrag na dno mora, odakle sam se jedva izvukla. Ovo je zločin protiv sirena, devojaka devojčica i žena. Zašto nije stradao ogroman muški kip odmah tu blizu, zašto baš ona; da li zato što danski vojnici ratuju u Iraku, zato što se danski Hamlet prestolonaslednik verio sa običnom devojkom iz Tasmanije... Popraviće je i nasaditi gde je i bila, gde će autobusi japanskih turista dolaziti da je slikaju ovaj put verovatno pod prismotrom web Wi-Fi kamera: dok ona sklupčana i gola drži ceo

Kopenhagen na svojim malim ramenima. Pomislih, nek stave nekog obučenog muškarca da ga biju a nju neka bar premeste na neku zgradu kao karijatidu.

Danas 25 godina kasnije kada gledam vidim svuda i samo devojke. Onda pre 25 godina ja sam bila ta devojka ali nisam umela sebe da vidim, bila sam nevidljiva i sebi i drugima, sve dok me neko ne bi povredio i bacio u more. Danas imam i ćerku devojku za koju brinem kao za tu malu sirenu na steni, koja međutim brine o meni kao što sam ja brinula o svojoj majci, karijatidi na velikom zdanju koja tako pridržava ceo svet. I pitam se, pitam devojke koje gledam poznajem volim ili ne razumem: sirene prodavačice šibica koje ne žele da postanu karijatide: pitam devojke da li znaju da su devojke, ili šta su ako nisu devojke jer kad postanu žene i spoznaju da su bile devojke već će biti uzidane karijatide. Pitanje je veliko i nerešivo kao more, ali važno i odlučujuće kao život u tom moru. Pitanje samo u sebi nosi odgovor i sliku: zamislite malu sirenu i malu prodavačicu šibica kako postaju drugarice i držeći se za ruku napuštaju stenu i šibice i dođu na skup drug-ca devojke u Beograd pravo iz Kopenhagena. Šta bi one nama rekle a šta vi njima?

Mašta je politika, a budućnost eliksir mašte.